

NAV-reformen i Norge: Aldrig mer "det är inte vårt bord"

Bättre samordning av de sociala tjänsterna och fler ut i arbete. Det är målet i en av de största reformerna som någonsin genomförts i offentlig sektor i Norge. Hittills har det varit förvånansvärt lite bråk runt försöket att smälta ihop de kommunala och statliga välfärdstjänsterna.

Text: Björn Lindahl

I somras gick Aetat, som har ansvaret för arbetsförmedling, ihop med Trygdeetaten, som står för socialförsäkringarna. Dessutom samordnas deras verksamheter med kommunernas socialtjänst. 13 500 anställda i de två statliga myndigheterna berörs och 4 000 anställda i kommunerna. Nästan hela befolkningen räknas som användare om alla tjänster som den nya myndigheten får ansvaret för tas med. Dit hör arbetslöshetsersättning, sjuklön, pension, barnbidrag och vårdnadsbidrag. Utbetalningar uppgår till 260-270 miljarder norska kronor, eller en tredjedel av statsbudgeten.

Den norska NAV-reformen, som den kallas, innebär att arbetsförmedlingen och försäkringskassorna ska samlokaliseras tillsammans med kommunens socialkontor. Detta har redan skett i 25 pilotprojekt, men hela reformen kommer inte vara genomförd förrän 2010, då det ska finnas NAV-kontor i alla landets 454 kommuner.

Målet med reformen är att få fler ut i arbetslivet och att minska antalet som behöver bidrag. Genom att sitta tillsammans ska frågor snabbare avgöras. Kommunala och statliga tjänster ska samordnas och flera olika bidragsformer slås ihop, för att förenkla verksamheten. Förhoppningen är att de som vänder sig till NAV-kontoren ska få snabbare svar och att myndigheten ska erbjuda hjälp ur ett mer allsidigt perspektiv.

Både arbetsministern Bjarne Håkon Hanssen och arbets- och välfärdsdirektör Tor Saglie var på plats vid invigningen den 3 oktober av det första NAV-kontoret i Trøgstad, en kommun i Østfold, med 5 000 invånare.

- Den välkända frasen "Det är inte vårt bord" har nu blivit till att, jo, det är faktiskt vårt bord. I NAV ska stat och kommun gemensamt få till resultat som gagnar både individen och samhället, sa Tor Saglie.

- Om vi ska lyckas med reformen måste det byggas en ny NAV-kultur, där de anställda hela tiden ser till hela användaren, istället för att bara se delar av ett system. I NAV-reformen ska det inte sparas pengar eller anställda. En stor del av de 3 - 4 miljarder kronor som den kostar ska användas för att häva kompetensen hos de anställda, sa arbets- och välfärdsministern Bjarne Håkon Hanssen, när han något senare presenterade en vitbok om reformen. Själva förkortningen NAV betyder inte något, men har sitt ursprung i uttrycket "ny arbeids- og velferdsordning". Reformen är emellertid tänkt att vara mycket länge. Därför blev det fel med en förkortning som innehöll "ny".

En viktig del av reformen är också att NAV-kontorens tjänster ska kunna nå elektroniskt via Internet.

- Men IT-kostnaderna är inte medräknade i de tre-fyra miljarder kronorna som ska användas på

reformerna, säger Anita Busch, som är nyvald förbundssekreterare i NTL, som bland annat organiserar de anställda i försäkringskassorna och i Trygdeetaten.

Även om NTL stöder NAV-reformen hör fackförbundet till de som kritiserat politikerna för att de ger orealistiska förväntningar om vad som kan uppnås genom omorganiseringen, samtidigt som det inte beviljas tillräckligt med pengar.

- Inte mindre än 140 olika data-system ska samordnas. Det finns inte ens pengar till en IT-lösning på minimumnivå så att de olika data-systemen kan kommunicera med varandra, skrev NTL:s förbundsledare i ett debattinlägg i Aftenposten i februari i år.

I vår fördblades den summa som satts av till NAV-reformen, bara tre månader efter att statsbudgeten presenterats. Kostnaderna för 2006 beräknades då bli 700 miljoner norska kronor.

- Det vi är rädda för är att IT-systemen ska finansieras genom NAV-etatens vanliga budget. Det kan bara ske genom att minska antalet anställda. Med den höga genomsnittsålder som finns i NAV (försäkringskassorna och i Trygdeetaten) är det inte svårt, men meningen var ju att öka kvaliteten i tjänsterna, säger Anita Busch.

Det är idag också stora löne- och kulturskillnader mellan de olika delarna som ingår i NAV-reformen, vilket måste tas hänsyn till enligt NTL.

- Det är också viktigt att det finns ett arbetsliv som är villigt att ta emot de som NAV-kontoren försöker skaffa jobb. Det går inte att bara uppnå resultat genom att omorganisera den ena sidan, säger Anita Busch.

I Trøgstad skulle ett nytt kommunhus byggas och redan i planering av det tog man hänsyn till NAV-reformen.

- När man kommer in genom dörren har vi en gemensam front för NAV på kommunens servicetorg. Den bemannas av tre personer från de olika tjänsterna och de svarar för hela verksamheten. Men bakom dem sitter de tre tjänsterna fortfarande skilda. Det kommer alltid att vara några som har specialkompetens inom vissa områden, säger Jannicke Paulsboe, som leder den kommunala delen av verksamheten.

Sammanlagt är det elva personer som jobbar på NAV-kontoret.

- Än så länge handlar det mest om upplärning genom att arbeta "skuldra mot skuldra". Vi har inte haft tid till kurser ännu, det får komma senare.

Någon utvärdering av verksamheten görs inte förrän nästa år. Nyligen gick man ut med en informationsbroschyr till invånarna i kommunen. Reformen har genomförts utan större medieuppslag.

- Störst intresse har det varit från andra kommuner som ska genomföra samma ändringar, men det är svårt att ge generella råd, eftersom kommunerna är så olika. Eftersom NAV-kontoret ligger i kommunhuset har det inte blivit svårare att hålla kontakten med kommunens ledning.

- Det har varit en krävande tid, men vi tror på idén och att det ska bli en vällyckad reform, säger Jannicke Paulsboe.

Norge har de senaste åren kunnat presentera imponerande siffror för sysselsättning och låg arbetslöshet. Men fortfarande är det 700 000 som står utanför arbetsmarknaden av olika skäl, därav 500 000 som är sjukskrivna eller förtidspensionerade. Detta har skett trots att befolkningens hälsotillstånd blivit bättre.

Arbets- och inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen skjuter i gång det nya samarbetet inom NAV. NAVdirektör Tor Saglie och Odd Arild Kvaløy från KS är klara för avspark.
Foto: Tone Georgsen